

DEZVOLTAREA COMPETENȚEI DE SENSIBILIZARE ȘI EXPRESIE CULTURALĂ LA BIBLIOTECA MUNICIPALĂ MÉRIADECK DIN BORDEAUX (FRANȚA)*

DIANA BACIU, DIANA PRODEA

Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj

diana.baciu@bjc.ro, diana.pop@bjc.ro

ABSTRACT: Cultural awareness and expression is a key competence outlined in the European Parliament's recommendations for lifelong learning in the context of the globalized society, made up of a mosaic of cultures and traditions. Cultivating this competence involves understanding and showing respect for how ideas and meanings are creatively formulated and communicated in different cultures at local, regional, national and global levels, and is carried out in formal, informal or non-formal contexts. Public libraries, with their roles of informing, educating and facilitating knowledge, are institutions that can play an important role in cultural awareness in relation to their own heritage, but also in relation to the heritage of other cultures, promoting in an individual and community sense the values of respect for cultural diversity, freedom of expression, solidarity, empathy. Through the educational, cultural and artistic programs they organize, public libraries help overcome social, cultural, economic and other barriers that may arise between groups in a community and contribute to the development of an inclusive society. The article proposes a theoretical treatment of cultural awareness and expression and provides examples of ways to develop this competence through the projects and programs organized by the Mériadeck Municipal Library in Bordeaux, France. This institution has developed a document that presents the library's development vision for the next five years, depending on the established priorities and local problems, allowing the piloting of a responsible local and national cultural policy. Through the priority given to artistic and cultural education, the articulation of social and territorial cohesion is considered, culture being a privileged tool to learn l'art de vivre ensemble.

KEYWORDS: cultural awareness, public library, culture, heritage, identity

Una din capacitățile definitorii ale ființei umane este aceea de a acorda o semnificație lucrurilor din lume; tot ceea ce percepem prin

simțuri, ceea ce experimentăm, este supus unui proces de semnificație simbolică, ghidat de

* Acest articol a rezultat în urma proiectului “Noi direcții de educație în bibliotecă-NewEduLib” 2023-1-R001-KA122-ADU-000130051, proiect finanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin, însă, exclusiv autorilor și nu reflectă neapărat punctele de vedere și opiniile Uniunii Europene sau ale Agenției Naționale pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale (ANPCDEFP). Nici Uniunea Europeană, nici ANPCDEFP nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

capacitatea de a ne exprima pe noi înșine și de conștientizarea noastră culturală.¹

Termenul „cultură” cunoaște mai multe definiții. În sens larg, poate fi definit în relație cu patrimoniul, cu toate disciplinele umaniste, cu filosofia și, în cele din urmă, cu întregul spectru al comportamentului uman.² O definiție cuprinzătoare este dată de UNESCO în Declarația Universală privind Diversitatea Culturală, adoptată în 2001: „Cultura trebuie considerată drept ansamblul trăsăturilor distinctive spirituale și materiale, intelectuale și afective care caracterizează o societate sau un grup social. Ea înglobează, pe lângă artă și literatură, modurile de viață, de a trăi împreună, sistemele de valori, tradițiile și credințele.”³ (n.tr.)

Este firesc, chiar și în lumea contemporană globalizată, să existe un mozaic de culturi, o tapiserie bogată de tradiții, credințe și comportamente care definesc diverse societăți, o varietate de perspective asupra lumii și a vieții umane. Raportarea acestora unele la altele se face uneori în spiritul deschiderii, al respectului sau al valorizării și îmbogățirii reciproce, alteori în cel al marginalizării, al fricii, al excluderii, al stereotipurilor și stigmatizării, al radicalizării și al violenței. Una dintre provocările societății contemporane sunt schimbările rapide la nivel global care provoacă crize de identitate și pun sub semnul întrebării modelele comunitare existente și propria imagine de sine.

În acest context, conștientizarea culturală, care presupune cunoașterea patrimoniului cultural local, național și internațional și a locului fiecăruia în lume, se impune cu necesitate. La nivel oficial, Parlamentul European a adoptat în anul 2006 *Recomandarea privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții*. Acestea reprezintă o combinație între cunoștințe, aptitudini și atitudini, dobândite prin învățare formală (furnizate de instituții de educație sau de formare), non-formală (prin activități planificate în diverse programe de studiu) și informală (prin activități cotidiene în domeniile profesional, familial sau de agrement).

Sensibilizarea și expresia culturală, una dintre cele opt competențe-cheie definite de Parlamentul European, vizează importanța care trebuie acordată cunoașterii culturale prin asimilarea unor cunoștințe de bază despre operele majore ale culturilor lumii. De asemenea, sunt evidențiate capacitatea de înțelegere a necesității de a conserva diversitatea culturală și lingvistică și relevanța factorilor estetici în viața cotidiană.⁴ Pe lângă asimilarea de cunoștințe se urmărește dezvoltarea unei serii complexe de abilități specifice: abilitatea de a aprecia critic și estetic operele de artă, abilitatea de a compara propriile puncte de vedere și opinii cu ale altora, de a identifica și a valorifica oportunitățile sociale și economice în activitatea culturală, abilitatea de

¹ *Cultural Awareness and Expression Handbook*, (Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2016), 7, accesat la 30 septembrie 2024, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6066c082-e68a-11e5-8a50-01aa75ed71a1>.

² Ibid., 9.

³ « La culture doit être considérée comme l'ensemble des traits distinctifs spirituels et matériels, intellectuels et affectifs qui caractérisent une société ou un groupe social. Elle englobe outre les arts et les lettres, les modes de vie, les façons de vivre ensemble, les

systèmes de valeurs, les traditions et les croyances.» *Déclaration universelle de l'UNESCO sur la diversité culturelle*, 2 novembre 2001, apud. Florence Salanouve, *Diversité culturelle en bibliothèques publiques : enjeux, impensés, perspectives* (Lyon: Université de Lyon, 2011), 23, accesat la 26 septembrie 2024, <https://www.enssib.fr/bibliotheque-numerique/documents/49226-diversite-culturelle-en-bibliotheques-publiques-enjeux-impenses-perspectives.pdf>.

⁴ *Cultural Awareness*, 15.

a dezvolta aptitudini creative care pot fi transferate în diverse contexte profesionale.⁵ Sunt necesare cunoașterea produselor și expresiilor culturale și înțelegerea modului în care acestea pot influența opiniile individuale prin diferitele moduri de comunicare a ideilor între creator, participant și audiență, prin texte scrise, tipărite și digitale, teatru, film, dans, jocuri, artă plastică și design, muzică, ritualuri sau arhitectură. Un rol important în cultivarea acestei competențe îl are exprimarea creativă a ideilor, experiențelor și emoțiilor într-o serie de medii, inclusiv în forme hibride și interdisciplinare rezultate în urma dezvoltării noilor tehnologii media.

Un aspect esențial care trebuie conștientizat este înțelegerea propriei identități aflate în evoluție și a patrimoniului cultural într-o lume diversă, artele și alte forme culturale fiind o modalitate de a vizualiza și de a modela identitatea. Dezvoltarea unui sentiment al identității proprii trebuie privit ca un fundament pentru o atitudine deschisă și de respect față de diversitatea exprimării culturale. Deoarece cultura definește modul în care ne privim pe noi înșine și pe ceilalți, se impune și dezvoltarea competențelor de auto-percepție, auto-imaginație, auto-conceptualizare și auto-analiză.⁶ Atacurile serioase asupra ideii de societate deschisă din ultimii ani în Europa (e.g. atacurile teroriste) impun dezvoltarea capacității de a ne înțelege pe noi înșine și pe ceilalți și de a cultiva atitudini caracterizate de deschidere, optimism și toleranță. Sensibilizarea culturală nu este doar o sintagmă

fantezistă, ci este o competență prin care putem coexista, îmbrățișa, împărtăși și îmbogăți viețile celorlalți.⁷

În strânsă legătură cu sensibilizarea culturală se află conceptul de educație interculturală. „Esența acestei *noi educații* rezidă în cunoașterea și acceptarea diferitelor culturi, ca sursă pentru dezvoltare și evoluție, acceptarea alterității și integrarea indivizilor care provin din alte culturi.”⁸ Astfel, putem înțelege că modul în care vedem lumea nu este singurul posibil, ci doar unul din multe care există. Formarea unei astfel de atitudini este o cheie care deschide uși spre conexiuni mai profunde, spre înțelegerea motivațiilor din spatele acțiunilor oamenilor. De asemenea, ne împiedică să tragem concluzii pripite, ne ajută să evităm, prin conștientizare, prejudecățile și stereotipurile prezente în societățile noastre.

Sensibilizarea culturală este privită în strânsă legătură și cu dezvoltarea capacității empatice la nivel individual, ceea ce nu este o simplă observare de la distanță sau doar o reflectare a „bunelor maniere”, ci o invitație de a ne pune în locul altora, de a participa la frumusețea diversității prin suspendarea propriului ego, de a respecta individualitatea fiecăruia, căci fiecare persoană este o întreagă lume de experiențe, credințe și valori modelate de cultură.⁹ La nivelul colectivelor de muncă, sensibilizarea culturală îmbunătățește colaborarea între grupuri diverse, oferă o varietate de perspective asupra unei probleme, susține motivația și productivitatea prin aprecierea contribuției fiecărei persoane și

⁵ Ibid., 17.

⁶ Diederik W. Schönau, „Art as the Handmaiden of Cultural Understanding”, *Journal of Aesthetic Education*, vol. 51 (4), 2017: 119, accesat la 27 septembrie 2024, <https://muse.jhu.edu/article/678210>.

⁷ Robby Salveron, „Why is cultural awareness important”, 2024, accesat la 4 octombrie 2024,

<https://upjourney.com/why-is-cultural-awareness-important>.

⁸ Alina Boja, „Formarea competențelor interculturale în educația timpurie”, *Buletin Științific, Fascicula Filologie*, seria A, vol. XXXI, 2022: 344, accesat la 19 septembrie 2024, <http://bslr.ubm.ro> > 23. Boja_Alina_BSLR_2022.pdf.

⁹ Salveron, „Why is cultural awareness”.

gestionarea eficientă a conflictelor. În cadrul comunităților eterogene sensibilizarea culturală este o necesitate care poate fi abordată prin crearea unor evenimente comunitare care celebrează toate culturile. În planul comunicării, prin sensibilizarea culturală, orice barieră lingvistică poate fi considerată o oportunitate de a ne conecta la alte nuanțe culturale, de a învăța, de a ne extinde orizonturile. În educație, formarea unei gândiri globale este o necesitate, nu o opțiune, iar un curriculum îmbogățit cu perspective multiculturale pregătește elevii pentru înțelegerea mai profundă a fenomenelor și evenimentelor din întreaga lume și a efectelor acestora, pentru participarea în rezolvarea unor probleme la nivel global, pentru inovare și o cetățenie activă. Sensibilizarea culturală promovează incluziunea în mediile educaționale a elevilor aparținând unor medii culturale diferite, așa cum la nivel societal susține integrarea și adaptarea migranților la un nou mod de viață, ca și acceptarea unei alterități din partea rezidenților.¹⁰ Aceste întâlniri interculturale prin integrarea migranților sau prin călătorii trebuie pregătite din timp, iar școala și alte instituții cu funcții educaționale au responsabilitatea de a-și asuma această sarcină, începând cu copiii de vârstă mică. Introducerea în cursurile de limbi străine sau ale altor discipline a elementelor de formare a unor atitudini proactive, deschise, reflexive și critice sunt câteva modalități pentru învățarea abordării și a gestionării pozitive a diverselor forme de contact cu alteritatea.¹¹

Sensibilizarea și expresia culturală se bazează pe o concepție plurală și dinamică a identității culturale și sociale, păstrând viu trecutul prin onorarea tradițiilor culturale care

conturează identitatea fiecărei comunități, îmbogățind prezentul și pregătind viitorul unei societăți formate în spiritul acceptării, înțelegerii și colaborării. Înțelegerea complexităților culturale necesită însă timp, răbdare, dedicare și dorința de a învăța din greșeli, iar învățarea pe tot parcursul vieții nu poate fi posibilă fără o atitudine plină de curiozitate și deschidere către idei și experiențe noi.

Potrivit UNESCO, trei sferturi din conflictele majore ale lumii au o dimensiune culturală, de aceea acceptarea și recunoașterea diversității culturale sunt esențiale pentru consolidarea păcii în lume, pentru stabilitate și dezvoltare.¹² Acest deziderat presupune însă cooperarea la nivel local, național și internațional, de la instituțiile care conservă valorile de patrimoniu la societatea civilă, de la indivizi la factorii de decizie politică. În acest context, bibliotecile publice joacă un rol important, în calitate de centre multiculturale, prin cultivarea unui climat de încredere reciprocă și celebrare a diferențelor, prin facilitarea accesului la informație, asigurarea libertății de exprimare, protejarea și împărtășirea patrimoniului, interconectarea acestora. Amenințările la adresa exercitării drepturilor culturale ale fiecărei persoane sunt reale, uneori motivate politic, prin reducerea la tăcere a vocilor minorităților și ale grupurilor indigene și distrugerea ținută a patrimoniului cultural.¹³

O serie de documente reglementează statutul și misiunea bibliotecilor publice, codul etic al IFLA fiind unul dintre ele. Acesta concentrează principiile de bază privind activitatea profesioniștilor din biblioteci: asigurarea accesului la informații pentru toți,

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid.

¹² "Gateways to Cultural Diversity: Libraries as multicultural hubs", *IFLA*, 2020, accesat la 3 octombrie

2024, <https://blogs.ifla.org/lpa/2020/05/20/gateways-to-cultural-diversity-libraries-as-multicultural-hubs/>.

¹³ Ibid.

indiferent de vârstă, rasă, cetățenie, convingeri politice, abilități fizice sau mentale, identitate de gen, moștenire, educație, venit, statut de imigrare, stare civilă, origine, religie, orientare sexuală, în scopul dezvoltării personale, educației, îmbogățirii culturale, petrecerii timpului liber, activității economice, participării informate și consolidării democrației; respingerea cenzurii în toate formele sale; oferirea comunităților, indiferent de identitatea lor, a libertății de a citi, de a accesa informații, de a participa la viața culturală prin asigurarea unor spații fizice sau virtuale pentru exprimarea și împărtășirea propriilor culturi.¹⁴ Manifestul IFLA/UNESCO subliniază, de asemenea, importanța angajamentului bibliotecilor publice față de principiile libertăților fundamentale și egalității de acces la informații și cunoștințe pentru toți, în ceea ce privește identitatea și valorile culturale.¹⁵ O funcție importantă a bibliotecilor este conservarea patrimoniului cultural documentar divers, în toate expresiile sale, pentru ca acesta să poată fi transmis generațiilor viitoare, precum și asigurarea accesului la acest patrimoniu, aspect cuprins și în Recomandarea UNESCO din 2015. Bibliotecile pot să atingă acest obiectiv prin furnizarea unor cataloage exacte și actualizate, includerea tehnologiilor emergente în procesul de conservare a patrimoniului prin digitizare, diversificarea conținutului digitizat ținând cont de diversitatea culturală a comunității ș.a. Prin serviciile oferite, bibliotecile publice au menirea de a cultiva incluziunea.

Competența de sensibilizare și de expresie culturală este una dintre numeroasele competențe pe care bibliotecile publice au misiunea de a le cultiva în rândul membrilor comunității. Pentru a fi în acord cu dinamica societății, aceste instituții au obligația de a include cu prioritate în programele și proiectele lor diverse acțiuni prin care obiectivul dezvoltării sensibilizării și expresiei culturale să fie atins. În acest sens este nevoie de o formare profesională permanentă a personalului, de informare asupra bunelor practici în domeniu și de reînnoire a formelor de mediere prin folosirea noilor tehnologii și stimularea creativității pentru a răspunde nevoilor actuale ale utilizatorilor.

Un exemplu de programe destinate dezvoltării competenței de sensibilizare și expresie culturală și de valorificare a patrimoniului cultural îl oferă Biblioteca Municipală Mériadeck din Bordeaux, Franța, parteneră a Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj în proiectul Erasmus+ *Noi direcții de educație în bibliotecă NewEduLib*. În viziunea Bibliotecii Municipale Mériadeck, „cultura irigă orașul, a cărui identitate o simbolizează, dar și hrănește viața fiecăruia și a fiecăreia. Purtătoare prin excelență a unor valori de dreptate, deschidere, generozitate și creativitate, cultura trebuie să joace pe deplin rolul său în lupta împotriva tuturor inegalităților și construirea unui oraș pașnic, echitabil și durabil.” (n.tr.)¹⁶ În urma unui proces de reflecție privind aspecte precum identitatea bibliotecii, măsura în care colecțiile sunt adecvate practicilor culturale de

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ « La culture irrigue non seulement la ville, dont elle symbolise l'identité, mais elle nourrit aussi la vie de chacune et de chacun. Parce qu'elle est par excellence porteuse de valeurs de justice, d'ouverture, de générosité et de créativité la culture doit jouer pleinement son rôle dans la lutte contre toutes les

inégalités et dans la construction d'une ville apaisée, équitable et durable. », *Bibliothèques Bordeaux. Projet culturel, scientifique, éducatif et social, 2022-2026*, 7, accesat la 20 septembrie 2024, https://bibliotheque.bordeaux.fr/in/rest/public/Attachment/attach_cmsUpload_2b2320cf-947d-4b08-bd96-482ac0a44b45.

azi, gradul în care oferta de servicii răspunde nevoilor populației, identificarea unor noi modalități de a pune utilizatorul în centrul activității bibliotecii, a fost elaborat un document programatic pentru direcția bibliotecii în următorii cinci ani. În funcție de prioritățile selectate și de problemele locale, au fost definite axele strategice de acțiune, care corespund dimensiunilor științifice, educaționale, sociale și culturale ale proiectului.

Documentul PCSES (Proiectul cultural, științific, educativ și social) face referire și la *Declarația de la Fribourg* (2007), care stipulează drepturile culturale ale fiecărei persoane, pe care bibliotecile sunt chemate să le promoveze: dreptul la afirmarea identității culturale, dreptul de a avea acces la patrimoniul cultural propriu și al altor culturi, de a-și declina apartenența la una sau mai multe comunități culturale, dreptul de a participa activ la viața culturală, de a se educa și forma în respectul identităților culturale, de a beneficia de o informare adecvată, dreptul de a participa la dezvoltarea cooperării culturale.¹⁷ Prin aceste referințe, este evidentă preocuparea bibliotecii franceze de a contribui la dezvoltarea competenței de sensibilizare și expresie culturală a fiecărui membru al comunității. Interesul acordat protejării drepturilor culturale este întărit la nivel municipal, reglementat prin carta orașului Bordeaux, la baza căreia stau șase principii: educația în spirit civic și transmiterea valorilor fundamentale ale vieții împreună (*vivre ensemble*); educația privind provocările ecologice și climatice; educația privind egalitatea între femei și bărbați; educația privind laicitatea și libertatea de exprimare; educația privind imaginea și riscurile la care se supun

tinerii prin utilizarea rețelelor sociale; conștientizarea și dezvoltarea de activități și dispozitive accesibile tuturor membrilor comunității, inclusiv persoanelor alofone și cu deficiențe.¹⁸

În urma dezbaterilor la nivelul comitetului de redactare al PCSES s-au conturat principalele direcții de dezvoltare ale bibliotecii în următoarea perioadă. Cele trei axe – „o bibliotecă surprinzătoare” («une bibliothèque surprenante»), „o bibliotecă participativă și emancipatoare” («une bibliothèque accompagnante et émancipatrice»), „o bibliotecă incluzivă” («une bibliothèque inclusive») vizează dezvoltarea infrastructurii, modernizarea spațiilor, acordarea de suport cotidian și administrativ pentru membrii comunității, responsabilizarea ecologică, garantarea pentru toți a dreptului de a participa la viața culturală, promovarea educației artistice și culturale pe tot parcursul vieții, sprijinirea copiilor și tinerilor în educație, inclusiv educația în domeniul media și al informației, îmbogățirea ofertei ludice (prin extinderea spațiului pentru jocuri), intensificarea digitizării, accesibilizarea colecției patrimoniale, dezvoltarea de noi servicii și proiecte pentru incluziunea socială. Acest din urmă aspect este strâns legat de accesibilitate și de sensibilizarea culturală, iar printre proiectele care au acest obiectiv se numără: organizarea spațiului Diderot care oferă documente, servicii adaptate, evenimente și asistență persoanelor cu diferite dizabilități (motorii, vizuale, auditive, mentale)¹⁹, desfășurarea unor ateliere de alfabetizare digitală sau „Biblioteca din afara zidurilor” («Bibliothèque hors-les-murs»), proiect în cadrul căruia se organizează activități în aer

¹⁷ Ibid., 9.

¹⁸ Ibid., 27.

¹⁹ Biblioteca municipală din Bordeaux se numără printre puținele biblioteci publice care aplică excepția de la

drepturile de autor în favoarea persoanelor cu dizabilități, permisă în *Codul proprietății intelectuale*. cf. *Bibliothèques Bordeaux. Projet culturel*, 72.

liber cu ajutorul unui vehicul inedit dotat cu o bibliotecă mobilă, numit «bibliambule».

Proiectul de educație artistică și culturală (EAC) se înscrie între principalele proiecte menite să dezvolte sensibilizarea și expresia culturală, dinspre bibliotecar, în calitatea sa de mediator, înspre segmentul tânăr al comunității. Rolul-cheie al bibliotecarului trebuie să fie cel de a da o nouă viață colecțiilor, astfel încât biblioteca să-și depășească funcția tradițională de a depozita și accesibiliza documente, pentru a deveni un spațiu de creație, reflexie, animație, dialog și imersiune, în care documentele să fie popularizate și puse în lumină în moduri inovatoare. Biblioteca publică reprezintă, astfel, un reper fundamental în atingerea obiectivelor educaționale privind arta și cultura: „Biblioteca se prezintă drept un loc bogat în posibilități în materie de educație artistică și culturală, și aceasta din mai multe motive. În primul rând, datorită naturii colecțiilor sale: enciclopedice, și uneori patrimoniale, acestea îi permit să trateze cu legitimitate toate tematicile, să construiască discursuri în jurul tuturor subiectelor și să pună la punct acțiuni în relație. În al doilea rând, datorită științei și priceperii dobândite de bibliotecari în ultimele decenii în materie de animații și în calitatea lor de mediatori. În sfârșit, poziția unică a bibliotecii în spațiul citadin constituie un alt motiv: înscrisă într-un teritoriu,

prezintă într-un număr mare de teritorii, inclusiv rurale, ea e adesea primul referențial cultural, chiar singurul, pentru populație.” (n.tr.)²⁰

Municipiul Bordeaux a obținut, în anul 2022, titlul de 100% EAC, ceea ce îi prescrie angajamentul de a însoți elevii în parcurgerea a cel puțin unui program de educație artistică și culturală pe durata școlarității. În atingerea acestui obiectiv, biblioteca municipală se alătură altor instituții de cultură precum muzeele și Conservatorul. Proiectele EAC se bazează pe trei principii fundamentale: colaborarea cu instituțiile de învățământ, inițierea unor întâlniri cu artiști, creatori, artizani și punerea în practică a noțiunilor și modelelor descoperite printr-o creație artistică proprie.

Nu doar elevii sunt cuprinși în programele artistice și culturale ale bibliotecii, acestea fiind adaptate și adulților, prin grija serviciului transversal al dezvoltării diverselor categorii de public (*Service du développement des publics*). În această perspectivă, educația artistică și culturală devine un valoros instrument de socializare, de întâlnire în lumina unui limbaj universal, de înlăturare a oricăror diferențe care ar putea reprezenta un obstacol în calea practicării acestui limbaj, de încurajare a libertății de exprimare, de dezvoltare a gustului estetic, de valorizare a practicii de amator, în

²⁰ « La bibliothèque apparaît comme le lieu riche de possibilités en matière d'éducation artistique et culturelle, cela pour plusieurs raisons. La première tient à la nature de ses collections : encyclopédiques, et parfois patrimoniales, elles lui permettent de traiter légitimement toutes les thématiques, de construire des discours autour de tous les sujets et de mettre au point des actions en relation. La deuxième réside dans le savoir-faire acquis par les bibliothécaires au cours des dernières décennies en matière d'animations et dans leur qualité de médiation. Enfin, la place singulière de la bibliothèque dans la cité constitue une autre justification : inscrite dans un territoire, présente dans un très grand nombre de territoires, notamment ruraux,

elle est souvent le premier référentiel culturel, voire le seul, pour la population. », “Enquête sur les actions des bibliothèques territoriales en matière d'éducation artistique et culturelle (EAC)”, ianuarie 2015, *Direction générale des médias et des industries culturelles. Service du livre et de la lecture*, 61, accesat la 3 octombrie 2024, <https://www.culture.gouv.fr/Thematiques/livre-et-lecture/Documentation/Publications/Etudes-et-rapports-Lecture-et-bibliotheques/Enquete-sur-les-actions-des-bibliotheques-territoriales-en-matiere-d-education-artistique>.

prim-plan fiind pasiunea și bucuria creației, într-un cadru non-formal prietenos și dinamic.

Toate aceste proiecte facilitează accesul la cultură al unor categorii de public diverse și largi, atingând implicit obiectivul sensibilizării culturale, prin cunoașterea creațiilor culturale ale umanității și educarea în spiritul prețuirii lor. O atenție deosebită este acordată ideii de „a face cultură împreună”, prin asigurarea unui mediu propice pentru susținerea creației și exprimării artistice, un exemplu fiind evenimentul anual „Primăvara poezilor” («Printemps des poètes») adresat tinerilor și adulților sau concursurile de ilustrare a unor poeme. Biblioteca organizează, de asemenea, numeroase expoziții de creație în domeniul artelor vizuale, într-un spațiu expozițional inedit amenajat la nivelul -1 al clădirii.

Serviciile bibliotecii publice din Bordeaux se adresează unei comunități eterogene și din punct de vedere etnic, în special prin stabilirea în oraș a unor grupuri diverse de imigranți. Atelierele de conversație în limba franceză pentru persoanele alofone (rezidenții pentru care franceza nu este limba maternă, reprezentând aproximativ 10% din populație) sau cafenelele lingvistice pentru exersarea unor limbi europene de circulație internațională fac dovada interesului special al bibliotecii acordat dezvoltării sensibilizării și expresiei culturale pentru toți membrii comunității. Programul *Des livres à soi* permite familiilor alofone să exerseze limba franceză, descoperind cărți ilustrate pe care să le citească, în ritmul propriu, cu voce tare, copiilor.

Biblioteca Municipală Mériadeck din Bordeaux este una dintre cele mai prestigioase biblioteci din Franța și din Europa în ceea ce privește fondul documentar patrimonial pe care

îl deține. Colecția de aproximativ 500.000 de documente cuprinde manuscrise datând din secolul al VIII-lea până în prezent, arhive personale ale unor oameni de cultură, incunabule, cărți, jurnale și reviste, desene, gravuri, planuri arhitecturale, fotografii, cărți poștale, partituri muzicale. Biblioteca deține și un fond de patrimoniu audiovizual, cu peste patru milioane de ore de programe de radio și televiziune, accesibile pe baza permisului de bibliotecă. Se achiziționează și se primesc în continuare donații de documente patrimoniale, axate în principal în jurul celor „3M”, Montaigne, Montesquieu și Mauriac, mari personalități ale culturii franceze, care își leagă numele de orașul Bordeaux, dar și al scriitorilor locali din secolul al XX-lea și documente referitoare la regiunea Aquitania.

Cel mai valoros document din fondul patrimonial este un exemplar din „Eseurile” lui Montaigne adnotat de autor, ediția 1588 și înscris din anul 2023 în prestigiosul registru „Memoria Lumii” al UNESCO. Volumul este printre rarele exemplare atribuite unui autor clasic care-i poartă însemnările (nu se cunoaște, de pildă, niciun exemplar de acest tip aparținându-i lui Cervantes sau lui Shakespeare). În anul 2016, prețiosul exemplar a fost digitizat în integralitate, grație unui parteneriat între Biblioteca Municipală din Bordeaux și Biblioteca Națională a Franței.²¹ Un amplu proiect, prevăzut pentru perioada 2022-2026, are în centru opera lui Montaigne, obiectivul fiind cel de a o accesibiliza, de a o scoate din vitrina academică și a o face cunoscută publicului obișnuit, astfel încât nu doar elevii, studenții, filologii și specialiștii în cultură să o poată aprecia. Proiectul are în vedere crearea unor expoziții și a unor

²¹ “Les Essais de Montaigne : l'Exemplaire de Bordeaux”, Sélène. Bibliothèque Numérique de Bordeaux, accesat la 28 septembrie 2024,

<https://selene.bordeaux.fr/actu/lexemplaire-de-bordeaux>.

experiențe ludice și interactive, mizând pe interdisciplinaritate, pe înaltul grad de atracție pe care îl dețin artele, precum și pe avantajele digitalului (realitate augmentată, imersiune 3D).

Un fond important al colecției îl reprezintă Fondul Mauriac, constituit în 1973 prin donația soției scriitorului François Mauriac, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1952, care cuprinde în principal manuscrise ale scriitorului. Începând cu anul 1994, în colecțiile bibliotecii Bordeaux a intrat și Fondul Montesquieu, format din manuscrise și tipărituri. Valorificarea colecției de patrimoniu este una din prioritățile bibliotecii din Bordeaux. Cunoașterea istoriei și a culturii locale, în vederea definirii identității culturale locale și regionale, și accesul la fondul patrimonial sunt obiective care direcționează inițierea diferitelor proiecte și activități pentru public. În funcție de starea fizică a documentelor, acestea pot fi consultate fie doar pe baza permisului de bibliotecă, fie pe baza unei cereri speciale. O parte din documentele despre regiunea Aquitania și orașul Bordeaux, de dată mai recentă, sunt ordonate cu acces liber pentru public, iar periodic se realizează expoziții de carte aparținând colecțiilor speciale în vitrinele din spațiul bibliotecii. Vizite ghidate în depozite sunt frecvent organizate pentru elevi, copii și adolescenți, iar în Auditoriumul „Jean Jacques Bel” se desfășoară conferințe pentru public în care diverși specialiști pun în lumină și dezbat teme subsumate memoriei și cunoașterii locale.

Cea mai recentă preocupare în domeniul valorificării patrimoniului este aceea de digitizare a unui număr cât mai mare de documente și de integrare a lor în activități atractive pentru publicul de toate vârstele. Aproximativ 50.000 din documentele patrimoniale au fost digitizate și s-a creat fondul

Bibliotecii Digitale Séléné, oferind posibilitatea descărcării și reutilizării acestor documente. Biblioteca Séléné conține și o serie de jocuri virtuale, care pot fi accesate on-line de către utilizatori, expoziții virtuale sau prezentări video despre colecțiile patrimoniale. Informații despre colecția digitizată pot fi obținute, ca de altfel pentru toate serviciile bibliotecii, și pe platformele și canalele de social media, Twitter, Instagram, Pinterest sau YouTube. Un proiect care urmează să fie implementat în viitor are în vedere amenajarea în zona de intrare în bibliotecă a unui spațiu în care să fie facilitată interacțiunea ludică și creativă, prin intermediul tehnologiei 3D, între public și cele mai valoroase documente care aparțin colecției de patrimoniu a bibliotecii.

Accesibilitatea *in situ* și on-line, prin cataloagele digitale, a colecției patrimoniale de care se bucură biblioteca municipală din Bordeaux este completată de accesibilitatea în afara zidurilor, în spații urbane alternative. Un obiectiv important al proiectului privind patrimoniul cultural local este deschiderea acestuia înspre comunitatea largă, integrarea în cotidian, pentru un viitor în care cultura să nu fie doar apanajul unora, ci o parte esențială a vieții fiecăruia.

În lumina acestor exemple de bună practică, sensibilizarea și expresia culturală sunt mai mult decât niște competențe – sunt atitudini, moduri de a înțelege, prețui și împărtăși viziunile, valorile, bunurile culturale și producțiile artistice care ne apropie, modele de gândire inspiratoare, care dau un suflu nou bibliotecilor, făcându-le mai active, mai empaticе și mai inventive, spre beneficiul întregii comunități.